

УДК 657.37.005.52:347.191.11(477):001.891

О. А. Зоріна,

доктор економічних наук,
професор кафедри бухгалтерського обліку,
E-mail: 07080978@mail.ru;

В. В. Рябініна,

аспірантка,
E-mail: in.god.we.trust333@mail.ru;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Основні аспекти аналізу діяльності корпорацій крізь призму вітчизняних досліджень

Розкрито ключові параметри аналізу як пізнавальної системи, основним джерелом якої є консолідована звітність. Систематизовано напрями наукових досліджень у сфері аналізу консолідованої звітності в розрізі робіт вітчизняних науковців. Визначено основні напрями сучасного аналізу діяльності, який орієнтований на перспективу.

Ключові слова: фінансовий аналіз, консолідована фінансова звітність, економічний аналіз, показники аналізу, комплексний аналіз діяльності корпорацій.

У сучасних умовах господарювання корпорації істотно підвищилася ризикованість діяльності та, як наслідок, зросли вимоги до стандартів відповідальності за результати роботи, які багато в чому залежать від об'єктивності, своєчасності та всебічності оцінювання їх існуючого й очікуваного фінансового стану. У зв'язку з цим набуває все більшого значення такий важливий напрям аналітичної роботи, як аналіз діяльності корпорацій.

Теоретико-методологічні засади побудови концептуальної моделі аналізу в системі управління діяльністю корпорацій закладено працями О. Брадула, Ф. Бутинця, А. Мазаракі, Є. Мниха, В. Сопка, М. Чумаченка.

На сьогодні питанням аналізу фінансової звітності присвячені дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних учених, серед яких слід відмітити Д. Александера, С. Баканова, Л. Бернстайна, В. Ковальова, В. Костюченко, Л. Кравченко, Т. Крилову, Р. Кузіну, Д. Панкова, С. Пучкову, Б. Ріса, Г. Савицьку, Д. Самюельса, А. Сьюдена, Д. Фостера, Д. Холмса, Е. Холферта, О. Шеремета та ін.

Питання діагностики фінансового стану корпорацій розглянуті в наукових працях Е. Альтмана, В. Бівера, І. Бланка, Дж. К. Ван Горна, Я. Вишнякова, Н. Дмитрієвої, Т. Тоффлера тощо. Вирішенню проблем ринкової трансформації присвячені роботи В. Гейця, Л. Дмитриченко, Ю. Лисенка та ін.

Незважаючи на широкий спектр проведених досліджень, у сучасних умовах розвитку корпоративного сектору аналіз діяльності корпорацій є досить актуальним і потребує подальшого опрацювання з позицій перспективного та системного підходів.

Метою статті є дослідження діяльності корпорацій на засадах системного підходу, визначення

її основних елементів у розрізі робіт вітчизняних дослідників та окреслення на цій основі основних напрямів сучасного аналізу діяльності корпорацій, орієнтованого на перспективу.

Під аналізом діяльності корпорації, на думку О. Брадула, слід розуміти комплексне дослідження їх функціонування за видами діяльності та окремими структурними підрозділами з метою об'єктивної оцінки досягнутих фінансово-господарських результатів і виявлення шляхів подальшого підвищення прибутковості (рентабельності) при забезпеченні безпечного рівня ліквідності [1, с. 58]. У своїй монографії науковець наголошує, що аналіз є головним інформаційно-утворюючим елементом системи управління корпорацією [1, с. 64]. Розглядаючи аналіз діяльності корпорацій як систему, автори систематизували основні параметри та їх характеристики (табл. 1, за даними [1, с. 58–60]).

При цьому економічний аналіз слід розглядати не як визначений стандарт дослідження, а як особливу систему забезпечення управління, адаптовану до специфіки об'єкта, суб'єктів, правових і часових вимірів прийняття та реалізації управлінських рішень. Ураховуючи організаційну специфіку та особливості діяльності корпоративних підприємств, методика й організація їх аналітичного забезпечення передбачають формування нових концептуальних засад. Так, корпорації як об'єкту аналізу притаманні такі особливості:

- вид діяльності;
- організаційна та технологічна структури;
- взаємодія бізнес-одиниць у структурі корпорації;
- капіталізація;
- бюджетування;
- інтеграція інформаційної системи аналізу;
- варіативність в умовах ризику [5, с. 31].

© О. А. Зоріна, В. В. Рябініна, 2017

Аналіз діяльності корпорацій як пізнавальна система*

№ з / п	Параметри системи	Характеристика параметрів
1	Об'єкти	Корпорації, що функціонують в економічному середовищі країни
2	Суб'єкти	Користувачі консолідованої фінансової звітності, які мають прямий або непрямий інтерес до діяльності корпорації
3	Предмет	Операційна, фінансова та інвестиційна діяльність корпорацій
4	Метод	Методика аналізу базується на діалектичному методі та системному підході, що дозволяє досліджувати складні явища й об'єкти як єдине ціле, яке складається із взаємопов'язаних і доповнюючих елементів
5	Мета	Підвищення ефективності системи управління (менеджменту) і зростання прибутковості як окремих бізнес-одиниць, так і корпорацій у цілому
6	Завдання	<i>Комплексні завдання аналізу:</i> 1. Визначення можливості покращання використання власного ресурсного потенціалу та виробничих потужностей, організаційних форм і методів управління. 2. Обґрунтування раціональних шляхів стратегічного розвитку корпорацій та інструментів управління їх діяльністю
7	Функції	1. Інформаційно-утворююча – необхідна для управління інформацією, формування логічних блоків. 2. Обґрунтування управлінських рішень
8	Принципи	1. Державний підхід. 2. Науковий характер. 3. Дієвість. 4. Комплексність. 5. Системний підхід. 6. Об'єктивність і точність. 7. Плановість. 8. Оперативність. 9. Демократизм. 10. Ефективність
9	Етапи	1. Визначення об'єктів, що підлягають аналізу, складання плану аналітичної роботи та розроблення системи показників, які характеризують об'єкт дослідження. 2. Аналіз економічної інформації, визначення її об'єктивності та відповідності даним бухгалтерського обліку. 3. Порівняння фактичних результатів діяльності корпорації з плановими показниками, фактичних даних за попередні періоди з прогностичними показниками, розрахованими в бізнес-плані. 4. Розрахунок впливу факторів на результати господарювання, виявлення невикористаних резервів підвищення ефективності виробництва. 5. Розроблення заходів щодо використання виявлених резервів
10	Зв'язки	1. Горизонтальні – дозволяють визначити вплив окремих бізнес-одиниць на вирішення загальних завдань і їх взаємозв'язок у процесі їх виконання. 2. Вертикальні – забезпечують диференціювання завдань окремих бізнес-одиниць і їх узгодження із загальною метою

Саме ці елементи визначають нову парадигму аналізу діяльності корпорацій, його методологічні та організаційні засади.

Як зазначають у своїй роботі Т. Коупленд, Т. Коллер та Дж. Муррін, першим етапом вартісної оцінки корпорації є аналіз результатів її попередньої діяльності. Чітке розуміння останньої формує надійний фундамент для складання й оцінки прогностичних показників на майбутнє [2, с. 180].

Роль економічного аналізу в умовах ринкової економіки та глобалізаційних процесів важко переоцінити, оскільки аналіз пронизує всі стадії життєдіяльності корпорації. Він передує плануванню системи показників на наступний період, допомагає раціонально й обґрунтовано організувати виробничі процеси, сприяє вдосконаленню збирання та належній обробці інформації про їх перебіг у системі обліку, дозволяючи оцінити ситуацію, постачає основні пропозиції щодо виправ-

лення недоліків та стимулювання впровадження провідного досвіду [3, с. 6].

Б. Грабовецький та І. Шварц вважають, що фінансовий аналіз дає можливість оцінити такі аспекти: фінансове положення корпорації; її майновий стан; ступінь підприємницького ризику (можливість погашення зобов'язань перед третіми особами); достатність капіталу для поточної діяльності та довгострокових інвестицій; потреба в додаткових джерелах фінансування; здатність до нарощування капіталу; раціональність використання позикових засобів; ефективність діяльності корпорації [4, с. 7–8].

Фінансовий аналіз має важливе значення в економічній діяльності корпорацій, оскільки дає змогу:

- 1) вишукувати резерви поліпшення фінансового стану корпорації;
- 2) об'єктивно оцінювати раціональність використання усіх видів фінансових ресурсів;

3) своєчасно вживати заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості корпорації;

4) забезпечувати оптимальний виробничий та соціальний розвиток колективу за рахунок використання виявлених у результаті аналізу резервів;

5) забезпечити розробку плану фінансового оздоровлення корпорації.

Основним джерелом інформації для аналізу діяльності корпорації є консолідована фінансова звітність (далі – КФЗ). Її аналіз – це виявлення взаємозв'язку та взаємозалежності різноманітних показників діяльності групи, включених у консолідовану фінансову звітність. Основою методу такого аналізу є отримання невеликої кількості ключових параметрів, які дають об'єктивну і точну картину фінансового стану, фінансових результатів і грошових потоків материнського підприємства та його дочірніх підприємств як єдиної групи [6, с. 355].

Зазвичай КФЗ забезпечує найбільш повне уявлення про фінансовий стан і результати діяльності корпорації. При цьому фінансовий стан корпорації розглядається як комплексне поняття, що відображає результат взаємодії усіх елементів економічних відносин, які виникають у процесі діяльності корпорації. Фінансовий стан корпорації є найважливішою характеристикою її ділової репутації, стабільності, конкурентоспроможності. Проте консолідованій фінансовій звітності як основному інформаційному джерелу для цілей аналізу притаманні певні недоліки.

1. КФЗ не відображає використання грошових коштів окремими підприємствами. Вона не фіксує міжкорпоративних потоків грошових коштів або обмеження на такі потоки. Отже, уявлюється залежність між ліквідністю активів та зобов'язаннями, які необхідно виконувати.

2. Підприємства-учасники групи, які мають поганий фінансовий стан, можуть бути об'єднані з тими підприємствами, фінансовий стан яких задовільний. Через це уявлюється необхідна інформація для аналізу, оскільки активи одного з учасників групи не можуть використовуватися для погашення зобов'язань інших.

3. Зобов'язання, відображені в КФЗ, у цілому не забезпечені всіма активами підприємства. Кредитори, незалежно від того, забезпечені їхні вимоги чи ні, мають право регресу у випадку неплатоспроможності боржника лише на активи, які йому належать. Якщо, з іншого боку, материнське підприємство гарантує зобов'язання дочірнього, то кредитор може скористатися гарантією як додатковим забезпеченням.

4. КФЗ дає можливість виявити зміни, пов'язані з консолідацією, проте не розкриває масштаб міжкорпоративних операцій.

5. Отримання інформації про суму консолідованого нерозподіленого прибутку, спрямовану на виплату дивідендів, може бути ускладненим (якщо така інформація не надана окремо).

6. Структура частки меншості в консолідованому капіталі (наприклад, розподіл між простими та привілейованими акціями) не може бути визначена, оскільки частка меншості відображається в консолідованому балансі загальною сумою.

7. Консолідація фінансових звітів дочірніх підприємств, діяльність яких відрізняється від діяльності учасників групи (наприклад, страхова та фінансова діяльність), супроводжується певними проблемами, спричиненими специфікою відображення цих операцій у фінансових звітах.

8. Консолідація підприємств, які мають різний фінансовий стан, може викривити значення багатьох коефіцієнтів та взаємозв'язки. Наприклад, вартість оборотних активів дочірнього підприємства, яке здійснює фінансову діяльність, може бути недостатньою, щоб покрити поточні зобов'язання материнського підприємства. Не є взаємозамінними активи та зобов'язання окремих господарських одиниць. До того ж консолідована звітність вносить неясність у питання пріоритетності претензій різних кредиторів [6, с. 377–378].

Вибір методів аналізу КФЗ, зокрема відповідних коефіцієнтів, залежить від суб'єкта аналізу та його мети. Суб'єктами аналізу є користувачі консолідованої фінансової звітності, які мають прямий або непрямий інтерес до діяльності корпорації (табл. 2, за даними [4, с. 8]).

Аналіз даних табл. 2 дозволяє констатувати, що кожна певна група користувачів переслідує власні цілі проведення аналізу діяльності корпорації щодо сукупності визначених коефіцієнтів.

На сьогодні проведено чимало досліджень у сфері аналізу діяльності корпорацій. Проведемо короткий огляд досліджень, здійснених вітчизняними науковцями. Об'єктом дослідження, як правило, була консолідована фінансова звітність корпорацій (об'єднань підприємств). Так, у монографії Г. Уманців висвітлено окремі питання фінансового аналізу таких об'єднань, а саме: оцінюється інвестиційна привабливість потенційних дочірніх підприємств; розглядається ефективність їх придбання та діяльності, а також загальний фінансовий стан холдингу шляхом застосування коефіцієнтів [7].

І. Головка розкриває методи статистичного аналізу консолідованої фінансової звітності на основі узагальнення, систематизації та адаптації до П(с)БО наявного теоретичного і практичного матеріалу з метою створення методологічного апарату для подальшого аналізу конкретних розрахунків. При цьому він зазначає, що наразі не існує єдиної методології та універсального інструментарію аналізу показників КФЗ [8, с. 55].

Основні напрями аналізу діяльності корпорації в розрізі користувачів консолідованої фінансової звітності

Основні напрями аналізу	Групи користувачів		
	Менеджери	Власники	Кредитори
Виробнича діяльність	<i>Коефіцієнти прибутковості:</i> – рівень рентабельності (за чистим прибутком); – аналіз поточних (операційних) витрат; – аналіз податкових платежів; – операційний важіль; – порівняльний аналіз	<i>Прибутковість:</i> – дохідність власного капіталу; – дохідність акціонерного капіталу; – прибуток на акцію; – грошовий потік на акцію; – курс акцій; – загальний прибуток акціонера; – інвестиційна вартість бізнесу	<i>Ліквідність:</i> – коефіцієнт поточної ліквідності; – коефіцієнт миттєвої ліквідності; – ліквідаційна вартість підприємства; – характеристика грошових потоків
Управління ресурсами	<i>Коефіцієнти ділової активності:</i> – обертання активів; – управління оборотним капіталом; – обертання запасів; – характеристика дебіторської заборгованості; – характеристика кредиторської заборгованості; – ефективність використання трудових ресурсів	<i>Розподіл прибутку:</i> – дивіденди на акцію; – поточна дохідність акції; – коефіцієнт виплати дивідендів; – коефіцієнт покриття дивідендів; – коефіцієнт співвідношення дивідендів і активів	<i>Фінансовий ризик:</i> – частка залученого капіталу в активах; – частка боргу в капіталізації; – співвідношення позикового і власного капіталу; – співвідношення ризику і винагороди; – власний оборотний капітал
Дохідність	<i>Коефіцієнти ефективності діяльності:</i> – дохідність активів; – дохідність активів за прибутком до виплати процентів і податків; – вартість капіталу; – грошовий потік на інвестиції	<i>Ринкові показники:</i> – коефіцієнт P / E ; – співвідношення ринкової і балансової вартості акцій; – динаміка курсу акцій	<i>Обслуговування боргу:</i> – коефіцієнт покриття процентних виплат; – коефіцієнт покриття боргових зобов'язань; – прострочена заборгованість

Досліджуючи методологічні та методичні аспекти складання консолідованої звітності й аналізу ефективності діяльності дочірніх підприємств, О. Герасименко пропонує методику проведення експрес-аналізу звітності груп підприємств. Ця методика базується на зіставленні середнього коефіцієнта, розрахованого за даними окремої звітності дочірніх підприємств, і показників, визначених на підставі КФЗ [9].

М. Лучко у дисертаційній роботі розкриває проблеми обліково-інформаційного відображення специфічних економічних відносин підприємств консолідованої групи у процесі її поточної, операційної, фінансової та інвестиційної діяльності та розподілу прибутків (збитків) між учасниками групи. Автором проаналізовано сучасний стан побудови консолідованої звітності на базі консолідованого обліку та розроблено спеціальні прийоми його ведення [10].

Цікавий підхід до розкриття консолідованої фінансової звітності як обліково-аналітичної категорії запропонував В. Онищенко. У своєму дослідженні науковець розглядає КФЗ як систему показників, що утворюється внаслідок об'єднання

при проведенні спеціальних коригувань даних первинної фінансової звітності учасників консолідованої групи та відображає фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів консолідованої групи як єдиної економічної одиниці. Метою аналізу консолідованої фінансової звітності, на думку В. Онищенко, є інформаційне забезпечення прийняття тих управлінських рішень, на які істотно впливають фактичні та прогнозовані дані про фінансовий стан не одного, а всієї групи взаємопов'язаних підприємств. Основним завданням аналізу КФЗ визначено оцінювання за такими розрізами:

- фінансовий стан та результати діяльності групи;
- ефективність діяльності кожного окремого підприємства групи та його вплив на загальний фінансовий результат групи як єдиної економічної одиниці;
- характер дивідендної політики материнського підприємства;
- характер трансфертного ціноутворення;
- ефективність внутрішньогрупових інвестицій [11].

В. Костюченко присвятила своє дослідження методології та організації обліку й аналізу діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці. Автором розроблено: 1) методику консолідації фінансових звітів відповідно до П(с)БО; 2) методику консолідації фінансових звітів, складених в іноземній валюті; 3) методику складання консолідованих фінансових звітів в умовах диверсифікації діяльності. Крім того, обґрунтовано концептуальні основи моделі оцінки вартості групи підприємств та запропоновано нові прийоми фінансового аналізу КФЗ на основі оцінювання вартості групи за традиційними моделями та методом економічної доданої вартості [6].

Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічних засад обліково-аналітичного забезпечення менеджменту корпорацій за умов інтеграції та інтернаціоналізації капіталу, розвитку корпоративного сектору економіки України зробив згадуваний вище О. Брадул, який розкрив теоретичні передумови подальшого реформування системи бухгалтерського обліку й аналізу діяльності корпорацій за сучасних інформаційних систем і технологій. Підсумками роботи ученого є: теоретико-методологічне обґрунтування концептуальних положень аналізу в системі управління діяльності корпорацій; розробка інструментарію аналітичного дослідження операційної та фінансово-інвестиційної діяльності корпорацій; обґрунтування концептуальних засад обліково-аналітичної інформації в управлінні діяльністю корпорацій з виділенням зон облікової й аналітичної інформації, що інтегруються [1].

Модель процесу складання КФЗ групи підприємств, яка забезпечує зацікавлених користувачів необхідною обліковою інформацією, розробила у своєму дослідженні організаційно-методичних та практичних питань формування консолідованої звітності І. Семчук. Нею висвітлено порядок елімінації внутрішньогрупових операцій у підготовці КФЗ та визначено напрями застосування інформації про внутрішньогрупові операції [12].

Р. Кузіна, вивчаючи сучасний стан і напрями подальшого розвитку корпоративного обліку та звітності в Україні у контексті глобалізації, проаналізувала рівень конвергенції національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності, а також запропонувала підхід до визначення корисності інформації. Фінансовий аналіз українських корпорацій, на її думку, вимагає нетрадиційних підходів, оскільки багато компаній не мають прибутку й позитивного надходження грошових коштів від операційної діяльності. До того ж відсутні як порівнянні дані за кілька попередніх періодів, так і порівнянна звітність для групи компаній з метою зіставлення. Тому специфіка аналізу корис-

ності даних звітності українських компаній передбачає поглиблене вивчення ряду проблем, які є найбільш гострими для українських підприємств. Ефективний аналіз українських корпорацій, вважає Р. Кузіна, потрібно звести до специфікації методик, спрямованих на аналіз проблемних зон їх діяльності [13, с. 274].

М. Кужельний та С. Левицька у своєму дослідженні визначили основні напрями та проблеми діагностики фінансового стану корпорації в умовах динамічного зовнішнього середовища, відмінності фінансової діагностики й аналізу діяльності корпорації та довели їх органічний зв'язок [14, с. 64].

У результаті дослідження теоретичних та організаційно-методичних засад бухгалтерського обліку й аналізу ресурсного потенціалу корпорацій авторами роботи [5] було сформовано концепцію обліково-аналітичного забезпечення управління ресурсним потенціалом корпорації шляхом розробки та реалізації інтегрованої комп'ютерної інформаційної системи корпорації. У рамках цієї концепції розроблено комплексну методику аналізу стану, руху й ефективності використання матеріальних, нематеріальних, трудових та фінансових ресурсів корпорації, а також запропоновано модель аналізу системи управління діяльністю корпоративних підприємств.

Вагомий внесок у розвиток методології та практики аналізу фінансової звітності внесла обліково-аналітична школа Московського державного університету імені М. В. Ломоносова під керівництвом професора А. Шеремета. Представниками цієї наукової школи розроблена система показників комплексної рейтингової оцінки діяльності господарюючих суб'єктів (галузі, банку, структурних підрозділів акціонерного товариства або холдингової компанії і т. д.). Показники згруповані за п'ятьма групами ознак:

- 1) оцінка платоспроможності та ліквідності;
- 2) фінансова стійкість;
- 3) ділова активність;
- 4) рентабельність;
- 5) оцінка ефективності управління.

Набір показників за кожною групою варіює, уточнюється або принципово змінюється залежно від економічних і організаційно-правових умов господарювання підприємств, а також від цілей та завдань фінансового аналізу [15, с. 51].

Вітчизняні та зарубіжні фахівці пропонують різні методи аналізу фінансової звітності. Вибір найбільш прийнятної у кожній конкретній ситуації визначається цілями та завданнями аналізу, інформаційною базою, технічним забезпеченням, оперативністю вирішення аналітичних і управлінських завдань, досвідом і кваліфікацією персоналу.

Сучасні аналітики виділяють п'ять напрямів розвитку аналізу, що лежать в основі проведення комплексного аналізу діяльності корпорацій:

1. Школа емпіричних прагматиків (Empirical Pragmatists School). Представники першої школи (наприклад, Р. Фулк), працюючи в галузі аналізу кредитоспроможності компаній, намагались обґрунтувати набір відносних показників, придатних для аналізу. Їх мета полягала у відборі таких індикаторів, які могли б допомогти аналітику відповісти на запитання: чи зможе корпорація погасити свої короткострокові зобов'язання? Тому особлива увага приділялася показникам використання оборотних коштів, власним оборотним коштам, кредиторській короткостроковій заборгованості. Важливим внеском представників цієї школи є те, що вони вперше розрахували за даними бухгалтерської (фінансової) звітності різноманіття аналітичних коефіцієнтів, які стали корисними для прийняття управлінських рішень фінансового характеру.

2. Школа статистичного фінансового аналізу (Ratio Statisticians School). Появу цієї школи пов'язують з роботою О. Уолла, присвяченій розробці критеріїв кредитоспроможності. Головна ідея представників цієї школи полягає в тому, що аналітичні коефіцієнти, розраховані за даними бухгалтерської звітності, повинні відповідати певним нормативним значенням або діапазонам значень. Метою досліджень стала розробка подібних нормативів для коефіцієнтів у розрізі галузей, підгалузей і груп однотипних компаній на основі використання статистичних методів. Дослідження показали, що коефіцієнтам властива просторово-часова мультиколінеарність. Це спричинило необхідність класифікувати всю сукупність коефіцієнтів за групами, всередині кожної з яких показники корелюють між собою, а показники різних груп відносно незалежні.

3. Школа мультиваріантних аналітиків (Multivariate Modelers School). Ідеї та теорії аналізу фінансової звітності представників третьої школи (наприклад, Дж. Блісса, А. Вінакора та ін.) базуються на взаємозв'язку частинних коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан і ефективність поточної діяльності компанії, та узагальнюючих показників фінансово-господарської діяльності. Головним завданням цієї школи її представники визначали побудову піраміди (системи) фінансових показників і розробку на її основі імітаційних моделей. Певного розвитку цей напрям аналізу набув у межах побудови комп'ютерних імітаційних моделей взаємозв'язку аналітичних показників і ринкової ціни акцій. Один із найвідоміших практичних результатів цієї школи – методика аналізу, запропонована менеджерами компанії “Дюпон”.

4. Школа аналітиків, зайнятих діагностикою банкрутства компаній (Distress Predictors School). Представники цієї школи зробили основний наголос на аналізі фінансової стійкості компанії з

використанням перспективного аналізу на противагу ретроспективному. На їхню думку, цінність бухгалтерської звітності полягає виключно в її здатності зробити передбачуваним можливе банкрутство. Найбільшу популярність у цьому контексті отримала робота відомого західного економіста Е. Альтмана, який розробив за допомогою апарату множинного дискримінантного аналізу методику розрахунку кредитоспроможності, що уможливило визначення рівня схильності до банкрутства. На основі Z-показника Альтмана визначають групи компаній за ступенем їх наближення до банкрутства, залежно від значення якого виділяють безпечну зону, зону невизначеності та зону високого ризику банкрутства.

5. Школа учасників фондового ринку (Capital Marketers School). Це найновіший напрям фінансового аналізу, що відрізняється від інших. Представники цієї школи вважають, що цінність фінансової звітності полягає в можливості її використання для прогнозування рівня ефективності інвестицій у цінні папери та пов'язаного з цим ступеня ризику [1, с. 56–57].

Варто відмітити, що сучасний економічний аналіз змінює свою парадигму від оцінювально-статистичного до пошуково-прогностичного та спрямовується на обрання оптимальних управлінських рішень в умовах невизначеності та ризику [1, с. 61].

Якщо при адміністративній системі господарювання аналіз мав ретроспективний характер і констатував позитивні чи негативні зміни у внутрішньому середовищі підприємства, то сьогодні його основною рисою стає оперативність та поєднання критичного погляду всередину й назовні [3, с. 6].

Аналіз спеціальної літератури дозволяє визначити основні напрями орієнтованого на перспективу сучасного аналізу діяльності, який включає:

- аналіз стану та прогнозування змін внутрішнього і зовнішнього середовища корпорацій;
- аналіз ресурсного потенціалу та можливостей економічного поступу;
- аналіз партнерських стосунків для зниження рівня підприємницького ризику;
- аналітичне забезпечення індикативного та бізнес-планування;
- аналіз видів діяльності (операційна, фінансова, інвестиційна) з обґрунтуванням перспектив розвитку;
- аналітичне забезпечення антикризового управління [1, с. 61].

На наш погляд, в умовах сьогодення розуміння консолідованих фінансових звітів повинно формуватися на підставі різних моделей оцінювання вартості корпорації, що є одним із основних аспектів фінансового аналізу. Мета та завдання оцінювання полягають у тому, щоб визначити дійсну

вартість активів, які будуть генерувати грошові потоки в майбутньому.

Погоджуємось з думкою В. Костюченко, що для проведення більш об'єктивного аналізу діяльності корпорації сьогодні необхідно перейти до нових концепцій аналізу [6, с. 380].

Отже, у результаті дослідження основних аспектів аналізу діяльності корпорації авторами систематизовано основні параметри аналізу як пізнавальної системи, серед яких виділено об'єкт, предмет, метод, мету, завдання, функції, принципи, етапи, зв'язки. Визначено, що основним джерелом

аналізу діяльності корпорацій є консолідована фінансова звітність. Систематизовано результати реалізованих вітчизняних наукових досліджень у сфері аналізу консолідованої звітності. Опрацьовано сучасні напрями розвитку аналізу в розрізі існуючих шкіл. Визначено основні напрями сучасного аналізу діяльності, який орієнтований на перспективу. Подальшого розвитку потребує детальний аналіз кожної групи показників в розрізі як окремої групи зацікавлених користувачів, так і основних напрямів діяльності корпорації.

Список використаних джерел

1. Брадул О. М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій : [монографія] / О. М. Брадул. – К. : КНТЕУ, 2009. – 356 с.
2. Коупленд Т. Стоимость компании: оценка и управление. / Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Муррин ; пер. с англ. – [3-е изд., перераб. и доп.] – М. : ЗАО “Олимп-Бизнес”, 2005. – 576 с.
3. Організація та методика економічного аналізу : [навч. посіб. для бакалаврів всіх напрямків підготовки] / Л. О. Бойко, Р. М. Волчек, Н. А. Волкова та ін. – Одеса : Атлант, 2010. – 351 с.
4. Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність : [навч. посіб.] / Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 281 с.
5. Брадул О. М. Концептуальні засади методики і організації аналізу діяльності корпоративних підприємств / О. М. Брадул, Л. Я. Шевченко // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2011. – № 4 (58). – С. 31–34.
6. Костюченко В. М. Консолідована фінансова звітність: міжнародний досвід та практика України : [навч.-практ. посіб.] / В. М. Костюченко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 528 с.
7. Уманців Г. В. Холдингові компанії та промислово-фінансові групи у сучасній економіці : [монографія] / Г. В. Уманців. – К. : ВІРА-Р; Альтерпрес, 2004. – 429 с.
8. Головка І. В. Методи статистичного аналізу консолідованої фінансової звітності / І. В. Головка // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2005. – № 75–76. – С. 55–58.
9. Герасименко О. С. Методика складання консолідованої фінансової звітності та аналіз ефективності діяльності дочірніх підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / О. С. Герасименко. – К., 2007. – 19 с.
10. Лучко М. Р. Консолідована фінансова звітність: системний підхід до побудови та розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук : спец. 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / М. Р. Лучко. – К., 2008. – 29 с.
11. Онищенко В. П. Методика та організація консолідованої фінансової звітності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / В. П. Онищенко. – К., 2008. – 21 с.
12. Семчук І. В. Консолідована фінансова звітність групи підприємств: організаційно-методичні засади формування і контролю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / І. В. Семчук. – К., 2010. – 20 с.
13. Кузіна Р. В. Корпоративний облік і звітність в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку : [монографія] / Р. В. Кузіна. – Херсон : Грін Д. С., 2015. – 416 с.
14. Кужельний М. В. Організація обліку : [підруч.] / М. В. Кужельний, С. О. Левицька. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
15. Байкина С. Г. Учет и анализ банкротств / С. Г. Байкина. – М. : Дашков и К, 2008. – 220 с.

References

1. Bradul, O. M. (2009). *Oblikovo-analitychne zabezpechennia menedzhmentu korporatsii* [Accounting and analytical support for corporate management]. Kyiv: KNTEU [in Ukrainian].
2. Kopeland, T., Koller, T., & Murrin, J. (2005). *Stoimost kompanii: otsenka i upravlenie* [Valuation: measuring and managing the value of companies]. (3rd ed.). Moscow: ZAO “Olimp-Biznes” [in Russian].
3. Boiko, L. O., Volchek, R. M., & Volkova, N.A. (2010). *Orhanizatsiia ta metodyka ekonomichnoho analizu*. [Organization and methods for economic analysis]. Odesa: Atlant [in Ukrainian].

4. Hrabovetskyi, B. Ye., & Shvarts, I. V. (2011). *Finansovyi analiz ta zvitnist. [Financial analysis and reporting]*. Vinnytsia: VNTU [in Ukrainian].
5. Bradul, O. M., & Shevchenko, L. Ya. (2011) Kontseptualni zasady metodyky i orhanizatsii analizu diialnosti korporatyvnykh pidpriemstv [Conceptual framework and methods of analysis of corporate enterprises]. *Visnyk ZhDTU – The Journal of Zhytomyr State Technological University. Series: Economics*, 4 (58), 31–34 [in Ukrainian].
6. Kostiuchenko, V. M. (2008). *Konsolidovana finansova zvitnist: mizhnarodnyi dosvid ta praktyka Ukrainy. [Consolidated Financial Statements: international experience and practice of Ukraine]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
7. Umantsiv, H. V. (2004). *Kholdynhovi kompanii ta promyslovo-finansovi hrupy u suchasni ekonomitsi. [Holding companies and industrial and financial groups in the modern economy]*. Kyiv: VIRA-R; Alterpres [in Ukrainian].
8. Holovko, I. V. (2005). Metody statystychnoho analizu konsolidovanoi finansovoi zvitnosti [Methods of statistical analysis of the consolidated financial statements]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 75–76, 55–58 [in Ukrainian].
9. Herasymenko, O. S. (2007). Metodyka skladannia konsolidovanoi finansovoi zvitnosti ta analiz efektyvnosti diialnosti dochirnikh pidpriemstv [Methods for Consolidated Financial Statements Compilation and Operations Efficiency Analysis of Subsidiary Companies]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
10. Luchko, M. R. (2008). Konsolidovana finansova zvitnist: systemnyi pidkhid do pobudovy ta rozvytku [Consolidated financial statements: system approach to building and development]. *Extended abstract of doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
11. Onyshchenko, V. P. (2008). Metodyka ta orhanizatsiia konsolidovanoi finansovoi zvitnosti [Methodology and organization of consolidated financial statements]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
12. Semchuk, I. V. (2010). Konsolidovana finansova zvitnist hrupy pidpriemstv: orhanizatsiino-metodychni zasady formuvannia i kontroliu [Consolidated financial statements of the group of companies: organizational and methodic concepts of preparation and control]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
13. Kuzina, R. V. (2015). *Korporatyvnyi oblik i zvitnist v Ukraini: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku. [Corporate Accounting and Reporting in Ukraine: Current State and Prospects for Development]*. Kherson : Hrin D. S. [in Ukrainian].
14. Kuzhelnyi, M. V., & Levytska, S. O. (2010). *Orhanizatsiia obliku. [Organization of accounting]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
15. Baikyna, S. H. (2008). *Uchet i analiz bankrotstv [Accounting and analysis of bankruptcies]*. Moscow: Dashkov i K [in Russian].

Е. А. Зорина,

доктор экономических наук,
профессор кафедры бухгалтерского учета;

В. В. Рябинина,

аспирантка;

Национальная академия статистики, учета и аудита

Основные аспекты анализа деятельности корпораций через призму отечественных исследований

Раскрыты ключевые параметры анализа как познавательной системы, основным источником которой является консолидированная отчетность. Систематизированы направления научных исследований в области анализа консолидированной отчетности в разрезе работ отечественных ученых. Определены основные направления современного анализа деятельности, ориентированного на перспективу.

Ключевые слова: финансовый анализ, консолидированная финансовая отчетность, экономический анализ, показатели анализа, комплексный анализ деятельности корпораций.

O. A. Zorina,

DSc in Economics,

Professor of Accounting Department;

V. V. Riabinina,

Postgraduate Student;

National Academy of Statistics, Accounting and Audit

Key Aspects of Corporate Activities Analysis through the Prism of Domestic Studies

Today, the corporate sector features the considerably higher risks of corporate performance with the accordingly higher standards of accountability for results, which largely depend on objectivity, timeliness and comprehensiveness of assessment of the existing and expected financial performance of corporations. This enhances the role and significance of an important analytical field, the corporate activities analysis.

The role of economic analysis in the context of market economy and globalization can hardly be overestimated, since the analysis permeates all the operative phases of a corporation. It precedes planning of indicators for the next period, helping organize production processes in a rational and reasonable way, improve collection and processing of information on their progress in the accounting system, assess the situation, and formulate important propositions to correct deficiencies and introduce best practices.

Financial analysis is important in the economic operation of a corporation as it enables it to seek reserves to improve its financial condition; to assess the adequacy of use of all the types of financial resources; to take timely measures to improve the solvency, liquidity and financial stability; to ensure optimal production and social development by use of reserves found through the analysis; to develop plans for financial recovery.

Methodology and organization of the corporate activities analysis is conditional on the organization and operation specifics of corporate enterprises. The following characteristics of a corporation are covered by analysis: economic activity; technological and organizational structure; interaction of business units within a corporation; capitalization; budgeting; integration of information system for analysis; variability in the conditions of risk.

The review of studies devoted to corporate activities analysis shows that domestic and foreign experts offer different methods for analysis of financial statements, depending on the goals and objectives of the analysis, available information, technical support, the efficiency of solutions for analytical and management tasks, experience and qualification of staff. The corporate activities analysis will be more objective when new analysis concepts are adopted, focused on the future.

Key words: *financial analysis, consolidated financial statements, economic analysis, performance analysis, complex analysis of corporations.*

Бібліографічний опис для цитування:

Зоріна О. А. Основні аспекти аналізу діяльності корпорацій крізь призму вітчизняних досліджень / О. А. Зоріна, В. В. Рябініна // Статистика України. – 2017. – № 1. – С. 69–77.